

Perheen tukena – perhetyö lapsi- ja perhesosiaalityössä (PETU)

PETU on Jyväskylän yliopiston (JYU), Jyväskylän ammattikorkeakoulun (Jamk), Lastensuojelun kehittämissyhteisö Pesäpuun ja Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (KOSKE) tutkimushanke. Kokonaisuuden johtajana toimii dosentti, apulaisprofessori Johanna Kiili (JYU) ja osahankkeista vastaavina dosentti, vanhempi tutkija Kaisa Malinen (Jamk), toiminnanjohtaja Jari Ketola (Pesäpuu) ja johtaja Sointu Möller (KOSKE).

1. PETU-tutkimushankkeen tarkoitus ja tavoitteet

PETU-tutkimushankkeessa tarkastellaan perhetyötä lapsi- ja perhesosiaalityössä valtakunnallisesti ja Keski-Suomen hyvinvointialueella. Tutkimushanke toteutetaan yhteistyössä Keski-Suomen hyvinvointialueen ammattilaisten, yksityisten palveluntuottajien sekä asiakkaina olevien lasten, nuorten ja vanhempien kanssa. Hanke on jatkumoa tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa tutkineelle LATU-tutkimushankkeelle (sosiaalityön VTR-rahoitus 2020–2021). PETU-hankkeessa hyödynnetään samanlaisia metodologisia lähtökohtia (moninäkökulmaisuus ja osallistava tutkimus) ja tarkastelu kohdistetaan lapsille, nuorille ja perheille suunnattuihin sosiaalihuollon ja lastensuojelun avohuollon palveluihin. Näin rakennetaan kokonaiskuvaa perhesosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityön rajapinnoille asettuvista palveluista.

1.1. Perhetyö lapsi- ja perhesosiaalityössä

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (STM) ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ovat viime vuosina kehittäneet perhetyötä osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE) (esim. Alatalo ym., 2019). Kehittämistyön tuloksista ei kuitenkaan ole tutkittua tietoa. Tutkimustiedon tarve liittyy erityisesti perhetyön eri muotojen, tuen tarpeiden, tehtävä- ja työnjakojen, lasten, nuorten ja vanhempien aseman sekä ammattilaisten toiminnan kysymyksiin. Perhetyöstä päättävillä ja sitä toteuttavilla on erilaisia koulutustaustoja (esim. sosiaalityöntekijät, sosionomit, sosiaalikasvatustajat, lähihoitajat) (Pohjolainen, 2019), mutta tutkimustieto esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien välisestä tehtäväjaosta puuttuu. Perhetyötä tuetaan sekä hyvinvointialueiden omana palveluna että ostopalveluna yksityisten toimijoiden toiminnan laajennuttua lastensuojelun avohuollon perhetyön tuottamiseen (Porko ym., 2018). Tehtäväjakoon ja palveluiden tuottamiseen liittyvät kysymykset ovat ajankohtaisia, sillä niitä tarkastellaan esimerkiksi lastensuojelulain kokonaisuudistuksessa (STM, 2023).

Suomalaisen perhetyön juuret liittyvät jo 1930- ja 1940-luvuilla käynnistettyyn kodinhoitaja-toimintaan (Reijonen, 2005). Sittemmin perhetyö sijoittui lastensuojelun avohuoltoon, jonka osana sitä kehitettiin, laajennettiin ja juurrutettiin (Heino, 2008). Ensimmäistä kertaa perhetyö lastensuojelun avohuollon tukitoimena kirjattiin lastensuojelulakiin vuonna 2007 (417/2007). Vuonna 2015 voimaan tullut sosiaalihuoltolain (1301/2014) uudistus velvoitti kunnat tarjoamaan perhetyötä myös ilman lastensuojelun asiakkuutta. THL:n (2022b) määritelmän mukaan perhetyössä asiakasta tuetaan ja ohjataan omien voimavarojen vahvistamisessa ja perheen keskinäisen vuorovaikutuksen parantamisessa. Intensiteetiltään perhetyön tulee olla joustavaa lapsiperheiden palvelua. Sitä on tarjottava porrasteisesti perus- ja erityispalveluna kuin myös lastensuojelun sijoituksia ehkäisevänä palveluna, tehostettuna perhetyönä (THL 2022b). Vuonna 2021 sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä sai 17 691 perhettä ja tehostettua perhetyötä annettiin 9458 perheelle (THL, 2022a). Nykyiset tilastot eivät mahdollista tarkastelua lapsikohtaisesti tai sen mukaan, onko perhe saanut sekä sosiaalihuoltolain mukaista että tehostettua perhetyötä. Lisäksi kunnilla on erilaisia tapoja määritellä palveluja esimerkiksi sen osalta, voidaanko ”tavallista” perhetyötä tehdä lastensuojelussa vai onko se aina ”tehostettua”. (THL, 2022a.) Perhetyön käsitteellinen jäsentäminen onkin ollut kirjavaa, mutta ohutta. Heinon (2008) tekemän selvityksen mu-

kaan esimerkiksi Helsingissä on ollut käytössä yli 50 erilaista perhetyön käsitettä. Myös lastensuojelulaissa mainittua tehostettua perhetyötä on tulkittu eri tavoin, ja tulkinnoista johdetut käytännöt ovat epäyhtenäisiä (Alatalo ym., 2017).

Perhetyöhön liittyvää sosiaalityön tutkimusta on tehty Suomessa niukasti. Aiemmassa tutkimuksessa intensiivisen perhetyön on todettu auttavan arjen hallinnassa, perheen kommunikaation parantamisessa ja lasten tarpeiden näkyväksi tekemisessä (Pölkki ym., 2016). Toisaalta lapsiperheiden sosiaalipalveluja koskettava tutkimus osoittaa, että puolet asiakasvanhemmista on tyytymättömiä perhetyön tukeen lapsen käyttäytymisen tai tunne-elämän ongelmissa tai vanhemman jaksamisen tukemisessa (Ilmarinen ym., 2023). Perhetyötä on tarkasteltu kahdessa sosiaalityön väitöskirjassa (Hurtig, 2003; Pohjolainen, 2019). Hurtigin (2003) tutkimus osoitti, että lastensuojelun perhetyössä lapsen paikka jää epäselväksi ja lasten kokemukset ja yksilölliset näkemykset tavoittamatta. Pohjolaisten (2019) mukaan laadukkaassa perhetyössä korostuvat tilannekohtainen ammatillinen osaaminen sekä vanhempia osallistava työote. Perhetyö on ollut tutkimuskohteena myös muiden tieteenalojen, kuten sosiologian (Pärnä, 2012; Rautio, 2016), kotitaloustieteen (Sekki, 2018) ja erityispedagogiikan (Lehtonen, 2008) väitöstutkimuksissa. Näissä tutkimuksissa on tarkasteltu rajattuja perhetyön palveluja, kuten neuvolan perhetyötä tai yksittäisiä työmenetelmiä, kuten sekvenssikarttaa.

Kansainvälisesti perhetyötä muistuttavista palveluista käytetään esimerkiksi käsitteitä 'family support', 'parenting support', 'home visiting program', 'family-based intervention' ja 'child maltreatment prevention'. Näille palveluille yhteisiä ovat tavoitteet ehkäistä lasten kaltoinkohtelua, vahvistaa vanhemmuutta sekä perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta, aktivoida perheen suhdetta lähiympäristöön sekä vähentää vanhempien kuormitusta. (Esim. Casillas ym., 2016; Patwardhan ym., 2017.) Tutkimustieto kertoo, että perhetyön tavoitteiden saavuttamista edesauttaa asiakkaiden ja ammattilaisten yhteinen ongelmanmäärittely, etenkin silloin, kun määrittelyä tehdään myös lasten ja nuorten kanssa (Löwenborg & Sjöblom, 2009, 69). Toisaalta tiedetään myös lasten kanssa työskentelyn haasteista, kuten vanhempien tarpeisiin keskittymisestä, vanhempien haluttomuudesta tukea ammattilaisten suoraa työskentelyä lasten kanssa sekä ammattilaisten epäilyistä liittyen lasten kykyyn ymmärtää työskentelyn tavoitteita (Harkin ym., 2020). On myös todettu, että monia eurooppalaisia maita yhdistävät samantyyppiset rakenteelliset haasteet, kuten palveluiden riittämätön resurssointi ja kotiin vietävien palveluiden koordinointi perhetyöstä päättävien ja sitä tekevien välillä. Onkin vaadittu, että palveluita tulee kehittää laaja-alaisessa vuoropuhelussa ja yhteistyössä alan tutkijoiden, kentän toimijoiden sekä poliittisten päättäjien kesken. (Churchill ym., 2020.)

1.2. Teoreettinen viitekehys ja tutkimuskysymykset

PETU-hankkeen teoreettisina lähtökohtina hyödynnetään relationaalisen toimijuuden (relational agency) ja harkintavallan (professional discretion) käsitteitä. Relationaalisen toimijuuden käsitteen avulla analysoidaan sekä asiakkaiden että ammattilaisten asemaa ja toimintaa perhetyössä. Harkintavallan käsite fokusoii tarkastelun erityisesti ammattilaisten näkökulmaan, lapsi- ja perhepalveluiden prosesseihin (asiakkaiden ohjaaminen perhetyöhön, seuranta jne.), perhetyön määrittelyyn (porrasteisuus) ja sille asetettaviin tavoitteisiin. Relationaalisen toimijuuden käsitettä on hyödynnetty useissa kotimaisissa sosiaalityön tutkimuksissa (Juhila ym., 2020; Ranta, 2020; Raitakari ym., 2022), mikä kertoo käsitteen selitysvoimasta. Lapsi- ja perhesosiaalityön tutkimuksissa (kuitenkin esim. Laitinen & Nikupeteri, 2020) sekä kansainvälisesti sosiaalityöhön liittyvässä tutkimuksessa (esim. Edwards, 2017) käsitettä on hyödynnetty vähemmän. PETU-hanke täydentää tätä tietoaukkoa etenkin lasten ja nuorten relationaalisen toimijuuden osalta.

Toimijuus on käsitteenä yksilöön kiinnittyvä korostaen kykyä toimia sekä tehdä itsenäisiä päätöksiä. Yksilön kyvykkyyttä painottavaa toimijuuskäsitystä on kuitenkin kritisoitu niin sosiaaliteiteissä kuin lapsuudentutkimuksessa. (esim. Abebe, 2019; Emirbayer & Mische, 1998.) Relationaalisen toimijuuden käsite painottaa elinympäristöä ja elinehtoja, joissa yksilö toimii. Nämä eivät ole täysin yksilön itsensä valittavissa eikä yksilöä voi nähdä olosuhteistaan riippumattomana,

vaan vuorovaikutuksen osapuolena. Relationaalinen toimijuus perustuu ihmiskäsitykseen, joka korostaa sosiaalisia suhteita sekä niiden vaihtuvuutta ajassa, paikassa ja yksilöllisissä elämäntilanteissa (Burkitt, 2016; Edwards, 2017). Perhetyössä suhteissa toimiminen suuntautuu perheenjäsenten ja ammattilaisten kesken jaettuun ymmärrykseen ongelmista, perhetyön tavoitteista ja työn muodoista (Edwards, 2017, 8). Relationaalisen toimijuuden näkökulma tuo korostuneesti esille toimijuuden, haavoittuvuuden ja tuen tarpeen samanaikaisuuden, jolloin kohdattuja vaikeuksia tulee tarkastella moniulotteisesti ja erityisesti sosiaaliset suhteet huomioiden. (Abebe, 2019.) PETU-hankkeessa perhe ymmärretään alaikäisestä /alikäisistä ja aikuisesta /aikuisista muodostuvana ryhmänä, joka voi sisältää moninaisia biologisia, juridisia ja sosiaalisia suhteita.

Tutkimushankkeessa korostamme lasten ja nuorten moninaisia ja joskus haastavia suhteita vanhempiin, läheisiin ja ammattilaisiin. Hurtigin (2003) etnografisessa perhetyön tutkimuksessa lapsia ja nuoria kuvattiin metaforisesti pommeina ja lippaina, jotka saattavat räjähtää ja joiden kanssa työskenneltäessä tarvitaan erityisosaamista. Lapsia kuvattiin myös pakastearkkuina, jotka ovat jäädyttäneet ongelmansa eikä heidän arvioida tarvitsevan välitöntä huomiota, sekä riiviöinä, jolloin tuki suuntautuu vanhempiin ja heidän jaksamiseensa. (Hurtig, 2003, 183–185.) Metaforien avulla tutkimuksessa selitettiin, miksi ammattilaisten toiminta suuntautuu vanhempiin. Hurtigin tutkimuksen jälkeen lasten asema ei ole ollut kotimaisen perhetyön tutkimuksen kohteena. Tätä tietovajetta PETU-tutkimushanke paikkaa tarkastelemalla lasten ja nuorten relationaalista toimijuutta 2020-luvun perhetyössä. Tutkimushankkeen keskiössä on myös vanhempien kanssa työskentely, jota on esimerkiksi intensiivisessä perhetyössä kuvattu ”suhteiden taiteena” (the art of relationship, Mason 2012). Vanhempien ja ammattilaisten välinen suhde on työskentelyn ydin, sillä vanhemmat toimivat portinvartijoina määritellen ammattilaisten pääsyn kotiin. Suhteen laadulla on suora vaikutus työskentelyn onnistumiseen. (Mason, 2012; Steens ym., 2018.) Vanhemmuutta itsessään on kuvattu prosessina, jossa toimijuus on jatkuvan neuvottelun kohteena. Näin on etenkin tilanteissa, joissa perheen kanssa työskentelee useita ammattilaisia. Moninaisissa suhteissa toimittaessa vanhemman toimijuuden relationaalinen luonne korostuu ja se voi kohdata myös ristiriitaisia vaatimuksia ja määrittelyjä. (Koskela, 2021.)

Relationaalisen toimijuuden käsite mahdollistaa perheen elinympäristön ja kodin huomioimisen perhetyön kontekstina. Työskentely painottuu kotiin ja sen lähiympäristöön, vaikuttaen ammattilaisten ja perheiden välisten suhteiden muodostumiseen (Pohjolainen, 2019). Perheiden tapaaminen kodissa vaatii työntekijältä sitkeyttä, empaattisuutta ja sensitiivisyyttä (Cook, 2020). Perheen kodissa on samaan aikaan läsnä kotirauhan turvaamaa tilaansa hallitseva asiakas ja sinne institutionaalisen mandaattinsa nimissä tuleva työntekijä (Juhila, 2022). Se, miten vanhempi, lapsi ja nuori kokevat työntekijän saapumisen kotiin ja miten he kutsuvat tai ovat kutsu-matta työntekijää omaan tilaansa, on tärkeää. Yhtä oleellista on kysyä, millaisena työympäristönä ammattilaiset kokevat asiakkaan kodin (Ferguson, 2010). Perhetyössä ammatillisena toimintana yhdistyvät tuen intiimi luonne ja ammatillinen toimijuus eli aktiivisuus, aloitteellisuus, autonomia sekä kokemus oman työn hallinnasta (Vähäsantanen ym., 2017). Olennaista on kyky käyttää ammatillista harkintavaltaa siten, että ammattilainen tunnistaa perhetyön asiakkaiden motiiveja ja resursseja sekä kykenee suhteuttamaan omaa toimintaansa ja ajatteluaan uusiin, yhteistyössä syntyviin tulkintoihin (Edwards, 2010; 2005; Pärnä, 2012). Harkintavaltaa voidaan pitää itsestäänselvyytenä, jolloin se voi jäädä tunnistamatta osana päätöksentekoprosesseja ja ammatillisia käytäntöjä. (Sirviö ym., 2015.). Vaikka harkintavalta on kontekstuaalista, se voidaan yleisellä tasolla jakaa kolmeen ulottuvuuteen: sääntöihin, arvoihin sekä työtehtäviin liittyvään harkintavaltaan (Taylor & Kelly, 2006; Närhi ym., 2014). Sääntöihin liittyvä harkintavalta viittaa esimerkiksi lainsäädäntöön ja organisaatioiden ohjeisiin. Arvoihin liittyvä harkintavalta perustuu työntekijän mahdollisuuksiin toteuttaa oikeudenmukaisuuden ja ammatilliseettisen koodiston arvoja työssään. Työtehtäviin liittyen asiakkaiden valintakriteerit ja esimerkiksi palveluiden porrastuneisuus ovat yksi tyypillinen esimerkki harkintavallasta, jonka tarkoituksena on auttaa ammattilaisia toimimaan. Rutiineja ja yksinkertaistuksia eivät luo pelkästään byrokratian johtajat ja esihenkilöt vaan myös ammattilaiset itse pystyäkseen toimimaan. (Lipsky, 2010.)

PETU-tutkimushanke rakentuu kolmen tärkeän tutkimuksellisen lähtökohdan varaan: relationaalisen toimijuuden, harkintavallan ja moninäkökulmaisen lähestymistavan. Lisäksi hankkeessa kehitetään kansatutkijuuden metodologiaa yhdessä lapsi- ja perhepalveluita käyttäneiden nuorten aikuisten kanssa (ks. luku 2, osahanke II). Relationaalinen toimijuuskäsitys muodostaa perhetyön tarkastelun ytimen. Se tuo korostuneesti esiin lasten, nuorten ja vanhempien intiimin alueen (kodin), haavoittuvuuden ja tuen tarpeen samanaikaisuuden, suhteet ammattilaisiin ja muihin ihmisiin sekä elinympäristöihin. Perhetyön ammatillisissa käytännöissä on kyse perheen eri toimijoiden kanssa työskentelystä, joka edellyttää harkintavaltaa ja relationaalista toimijuutta. Tätä kokonaisuutta tarkastellaan kahdessa osahankkeessa seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

OSAHANKE I: Perhetyö, ammatillinen toimijuus ja harkintavalta

- Miten hyvinvointialueet organisoivat perhetyötä? Kuinka paljon perhetyötä eri muodoissa (varhainen, erityinen, tehostettu) käytetään, ja millaisille perheille perhetyötä tarjotaan?
- Miten hyvinvointialueille siirtyminen on vaikuttanut perhetyön palvelujen organisointiin, tarjontaan, sisältöihin ja toteuttamiseen?
- Millaisia tavoitteita ja sisältöjä perhetyön eri muodoille (varhainen, erityinen, tehostettu) määritellään? Kuinka perhetyölle määritellyt tavoitteet ja sisällöt poikkeavat muista sosiaalihuollon ja lastensuojelun avohuollon palveluista?
- Millaisista ulottuvuuksista ammatillinen toimijuus perhetyössä muodostuu, ja mitkä ulottuvuudet painottuvat eri ammattiryhmillä?
- Millaista sääntöihin, arvoihin ja työtehtäviin liittyvää harkintavaltaa ammattilaiset käyttävät, ja millainen tehtävä- ja työnjako eri ammattilaisten välillä on muodostunut?

OSAHANKE II: Lasten, nuorten ja vanhempien palvelutarpeet, relationaalinen toimijuus ja kansatutkijuuden metodologia

- Millainen tuen muoto perhetyö on lasten, nuorten ja vanhempien ymmärtämänä?
- Miten perhetyön käytännöissä huomioidaan vanhempien, lasten ja nuorten tarpeet, voimavarat ja suhteet muihin ihmisiin ja elinympäristöihin (relationaalinen toimijuus)?
- Minkälainen merkitys paikalla (koti ja perheen elinympäristö) on perhetyössä?
- Millaisia metodologisia mahdollisuuksia ja haasteita kansatutkijuuteen liittyy (perhetyön tutkimuksessa)?

1.3. Painopisteet sekä tutkimuksen avulla syntyvät tutkimus- ja kehittämistulokset

PETU-tutkimushanke kiinnittyy tutkimusrahoitushaun seuraaviin painopistealueisiin: **1)** erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden elämäntilanteet ja palvelutarpeet, **2)** asiakkaiden osallisuuden tutkiminen ja kehittäminen, sekä **3)** sosiaalityön työmenetelmät. Hankkeen tutkimustulokset kertovat, miten laajasti perhetyötä hyödynnetään Suomessa ja millaisesta palveluiden kokonaisuudesta on kyse. Lisäksi tuotetaan tutkimustietoa ammattilaisten välisestä tehtävä- ja työnjaoista, ammatillisesta osaamisesta sekä vanhemmista, lapsista ja nuorista perhetyön asiakkaina. Tutkimushankkeen tulokset rakentavat kokonaiskuvaa sosiaalihuollon ja lastensuojelun palveluista ja palveluiden välisistä rajapinnoista. Kehittämistuloksina tutkimushanke tuottaa informaatio- ja koulutustilaisuuksia ja -materiaalia ammattilaisille Keski-Suomen hyvinvointialueella ja valtakunnallisesti. Tilaisuudet ja materiaali (kirjallinen materiaali ja videot) sisältävät kolme teemaa: 1) Lapset ja nuoret perhetyössä, 2) Vanhempana perhetyössä ja, 3) Minä perhetyön ammatillisena. Lapsille ja nuorille työstetään sarjakuva perhetyön tarkoituksesta ja tavoitteista heidän tuottamansa tutkimusmateriaalin pohjalta. Materiaalit jäävät ammattilaisten käyttöön hankkeen päätyttyä.

2. PETU-TUTKIMUSHANKKEEN TOTEUTUS

2.1 Tutkimushankkeen metodologiset lähtökohdat

Tutkimushanke perustuu monimenetelmälliselle ja moninäkökulmaiselle lähestymistavalle. Monimenetelmällisyys on tarpeen etenkin tutkittaessa kompleksisia ilmiöitä, jollaiseksi perhetyö useine toimijoineen ja toimintaympäristöineen voidaan määritellä (Greene, 2007). Hankkeessa käytetään määrällisiä ja laadullisia menetelmiä ja sovelletaan sekä tutkija- että kokemustoimijavetoisia tapoja kerätä tutkimusaineistoja ja tehdä analyysia tutkittavasta ilmiöstä. Lähtökohta on abduktiivisen ja relationaalisen tutkimusotteen mukaisesti seuraava: *“tieto ei koostu palasista, vaan niiden välisistä suhteista”* (Horn, 1999, 29). Relationaalinen tarkastelu painottaa sekä määrällisen ja laadullisen tiedon tärkeyttä ja niiden toisiaan täydentävää suhdetta (Feldman, 2019).

2.2. Osahankkeiden kuvaus ja yhteys tutkimuskysymyksiin

Osahanke I tuottaa tietoa perhetyön nykytilanteesta ja ammatillisen toimijuuden rakentumisesta *valtakunnallisten kyselyiden ja ryhmähaastattelujen* avulla.

Valtakunnallisista kyselyistä toinen kohdentuu perhetyöstä päättävälle (esim. sosiaalityöntekijät) ja toinen perhetyötä tekeville ammattilaisille (esim. sosionomit). Kyselylomakkeiden sisällöt suunnitellaan yhdessä ammattilaisten kanssa työpajoissa Keski-Suomen hyvinvointialueella (4–6 työpajaa) ja niiden suunnittelussa huomioidaan osahankkeen II vanhempien yksilöhaastatteluisia esiin tulleita havaintoja. Kyselylomakkeiden rakentaminen perustuu myös harkintavallan käsitteeseen (säännöt, arvot ja työtehtävät) (Taylor & Kelly, 2006). Kyselyiden laatimisessa huomioidaan tulosten vertailtavuus tukiperhe- ja tukihenkilösuhteita tarkastelleen LATU-tutkimuksen tuloksiin sisällyttämällä kyselyihin samanlaisia kysymyspatteristoja palvelun järjestämiseen ja tavoitteisiin liittyen. Tämä mahdollistaa aineistojen yhteisanalyysin ja tarkentuvan kuvan muodostamisen perus- ja erityispalveluiden rajapinnoilla toimivista palveluista. Kyselyt toteutetaan Webropol-ohjelmistolla. Pyyntöä vastata kyselyihin levitetään sähköpostitse kaikille hyvinvointialueille ja palveluntuottajille (palveluntuottajat kartoitetaan julkisista hankintapäätöksistä). Kyselyaineistot tuottavat vastauksia edellä kuvattuihin osahankkeen I tutkimuskysymyksiin perhetyöstä päättävien ja perhetyötä tekevien ammattilaisten näkökulmista.

Ammattilaisten fokusryhmähaastattelut toteutetaan etäyhteyksin videopuheluna Keski-Suomen hyvinvointialueella. Niissä hyödynnetään kyselyitä valmistelleiden työpajojen havaintoja. Osahankkeen I tutkimuskysymyksistä haastattelut tuottavat tietoa erityisesti ammatilliseen toimijuuteen ja harkintavalltaan liittyen, mutta syventävät myös muihin tutkimuskysymyksiin liittyviä tuloksia. Ryhmiä järjestetään yhteensä 4–6 ja kuhunkin ryhmään osallistuu 4–6 ammattilaista. Ryhmissä ovat edustettuina sekä perhetyötä tekevät että siitä päättävät ammattilaiset. Fokusryhmähaastattelut on nähty ammattilaisille soveltuvaksi menetelmäksi, sillä he ovat työnsä kautta tottuneita osallistumaan erilaisiin ryhmässä tapahtuviin keskusteluihin kollegojen ja muiden alojen ammattilaisten kanssa. Ryhmäprosessi voi myös auttaa ammattilaisia tunnistamaan, selkiyttämään ja jakamaan henkilökohtaisia näkemyksiään. (Tausch & Menold, 2016.)

Osahanke II tuottaa laadullista tietoa lasten, nuorten ja vanhempien tuen tarpeista ja perhetyössä rakentuvista (relationaalisista) toimijuuksista. Aineistoa kerätään *lasten ja nuorten työpajoissa, vanhempien yksilöhaastatteluin sekä moniäänisissä keskustelutilaisuuksissa* Keski-Suomen hyvinvointialueella.

Lasten ja nuorten työpajoja järjestetään fyysisesti (4–5 lähityöpajaa) ja verkkovälitteisesti (4–5 etätyöpajaa). Etätyöpajoissa (esim. Teams, Zoom, Discord) hyödynnetään osallistavia digitaalisia alustoja (esim. Miro, Howspace tai Jamboard). Lapset ja nuoret (noin 8–16-vuotiaat) voivat osallistua yhteen tai useampaan työpajaan. Työpajat suunnitellaan ja toteutetaan kanssatutkijoiden (co-researchers) kanssa, joilla tarkoitetaan lapsi- ja perhesosiaalityön palveluja käyttäneitä nuoria aikuisia (Dubois ym. 2022; Kulmala ym. 2023). Kanssatutkijat ovat palkattuina hankkeeseen

Pesäpuun kautta. Pesäpuun toimijoilla on pitkä kokemus alaikäisten osallisuuden kehittämisestä. He ovat esimerkiksi kehittäneet Valtti-vertaisarvioinnin mallin, jossa sijaishuollosta aikuis-tuneet nuoret aikuiset toimivat vertaishaastattelijoina sijaishuoltoon kohdistuvilla tarkastuskäynneillä. Pesäpuun kanssatutkijoiden ja lapsuudentutkijoiden yhteistyö luo vankan pohjan työpajatyöskentelylle sekä mahdollistaa kanssatutkijuuden menetelmällisen kehittämisen. Kanssatutkijat tuovat työskentelyyn myös vertaisuuden elementin (Kiili ym. 2021), sillä työpajoissa keskustellaan lasten ja nuorten tuen tarpeista haastavissa elämäntilanteissa. Tutkittavat lapset ja nuoret tavoitetaan perhetyön ammattilaisten avustuksella. Tutkittavien informointia ja rekrytointia varten tehdään lyhyt video kanssatutkijoiden kanssa. Työpajoissa hyödynnetään toiminnallisia menetelmiä (esim. *CHECKPOINT** -peli), jotka auttavat kertomaan, millaisia perhetyöhön liittyviä tarpeita, odotuksia ja tunteita lapsilla ja nuorilla on. Työpajoissa esille tuleviin teemoihin palataan yhteisissä keskustelutilaisuuksissa.

Vanhempien yksilöhaastatteluissa tarkastellaan perheen tilanteeseen, elinympäristöön, sosi-aalisiin suhteisiin, voimavaroihin ja kohdattuihin ongelmiin liittyviä teemoja. Kysymyksiä kohdennetaan myös perhetyön tavoitteisiin, työmuotoihin, vanhempien ja ammattilaisten välisiin suhteisiin sekä kotiin perhetyön ympäristönä. Vanhempien tuottamaa tietoa hyödynnetään ammattilaisille suunnattujen kyselyiden ja lasten ja nuorten työpajojen suunnittelussa. Haastateltavat tavoitetaan ammattilaisten avulla. Rekrytoinnin onnistumiseksi tutkijat tekevät lyhyen informointivideon, jonka avulla vanhempia rohkaistaan osallistumaan tutkimukseen. Haastattelut toteutetaan joko fyysisesti, videopuheluin tai puhelimitse haastateltavien toiveiden mukaisesti.

Keskustelutilaisuudet tutkittaville. Työpajatyöskentelyn ja haastattelujen jälkeen tutkijat ja kanssatutkijat koostavat tutkimusaineistosta esianalyysin, jonka äärelle kutsutaan kaikkia tutkimuksen osapuolia (myös ammattilaisia) keskustelemaan tutkimushankkeen alustavista tuloksista. Näissä moniäänisissä keskustelutilaisuuksissa käsitellään myös osahankkeen I tuloksia. Tilaisuuksia järjestetään sekä fyysisesti (1–2 tilaisuutta) että verkkovälitteisesti (1–2 tilaisuutta). Keskustelutarjassa hyödynnetään toiminnallisia menetelmiä (esim. Erätauko-menetelmä), jotka suunnitellaan yhdessä kanssatutkijoiden kanssa. Tilaisuuksien rakenteesta keskustellaan lasten ja nuorten työpajoissa sekä vanhempien yksilöhaastatteluissa sen varmistamiseksi, että tilaisuuksiin osallistuminen on helppoa kaikille osapuolille. Tilaisuuksien tavoitteena on eri toimijoiden näkemyksiä yhteen kokoava, moniääninen ymmärrys perhetyöstä.

Osahankkeiden I ja II aineistojen analysointi. Osahankkeen I kyselyaineistot sisältävät sekä strukturoitujen kysymysten tuottamaa määrällistä että avointen kysymysten tuottamaa laadullista tietoa. Määrällinen kyselylomakeaineisto analysoidaan ja sitä raportoidaan tilastollisin menetelmin, hyödyntäen suoria jakaumia, t-testejä, varianssianalyysiä sekä regressioanalyysiä. Avoimia kysymyksiä analysoidaan sisällönanalyysillä. Laadullisten aineistojen (osahanke I ja II) analyysiote on syklinen, sillä kanssatutkijat ja tutkijat tekevät aineistosta esianalyysin. Analyysia tehdään sekä kanssatutkijoiden ja tutkijoiden yhteistyönä (lasten ja nuorten työpajat, vanhempien haastattelut) että tutkijoiden omana toimintana (ammattilaisten fokusryhmähaastattelut). Yhteistyö kanssatutkijoiden kanssa suunnataan sellaisiin analyttisiin kysymyksiin, joista he ovat kiinnostuneita (Kulmala ym., 2023). Syklisen analyysiprosessin mukaisesti esianalyysin tuloksista keskustellaan yhdessä tutkittavien kanssa keskustelutilaisuuksissa, jotka dokumentoidaan. Lopuksi aineistoa tarkastellaan teoreettisen viitekehityksen (relationaalinen toimijuus) avulla, abduktiivisena ja teoriaohjaavana laadullisena analyysiprosessina (Timmermans ym., 2012; Feldman, 2019). Tutkimushankkeessa kiinnostus kohdistuu myös kanssatutkimuksen metodologisiin kysymyksiin, joita tarkastellaan omana kokonaisuutenaan. Aineistona toimivat lasten ja nuorten työpajojen litteraatit sekä kanssatutkijoiden ja tutkijoiden tutkimusprosessin aikana pitämät tutkimuspäiväkirjat (kirjalliset tai puhutut ja nauhoitetut).

2.3. Osahankkeiden toteutuksen tiivistelmä: aikataulu, tuotokset ja tulosten julkaiseminen

Alla taulukossa tiivistetysti osahankkeet, aineistonkeruun vastuutahot, aikataulu ja tuotokset. Tutkijat ja tutkimusryhmä esitellään luvussa 3.1. ja hankkeen yhteistyökumppanit luvussa 3.2.

Taulukko 1: PETU-hankkeen päävastuut, aikataulu ja tuotokset

OSAHANKKEET, AINEISTONKERUU ja PÄÄVASTUUTAHOT	AIKATAULU, PÄÄTEHTÄVÄT	OSAHANKKEEN TUOTOKSET
<p>OSAHANKE I: Valtakunnallinen & Keski-Suomen hyvinvointialue</p> <p>Kaksi valtakunnallista sähköistä kyselyä /Jamk ja KOSKE: Perhetyöstä päättävät ja perhetyötä tekevät ammattilaiset. HUOM. valtakunnallista tietoa perhetyöstä päättävien ja sitä tekevien määrästä ei ole, siten tavoiteltavan aineiston koon määrittely on vaikeaa.</p> <p>Ammattilaisten fokusryhmähaastattelut /JYU ja KOSKE: 4–6 ryhmää, 4–6 ammattilaista per ryhmä.</p>	<p>9–12/2023 Eettinen ennakoarviointi, tutkimusluvut hyvinvointialueilta ja palveluntuottajilta.</p> <p>1–12/2024 Ammattilaisten työpajat (4–6 työpajaa), kyselyjen työstäminen, aineistonkeruu ja analyysin aloittaminen.</p> <p>3–10/2024 Ammattilaisten fokusryhmähaastattelujen suunnittelu ja toteutus.</p> <p>1–12/2025 Aineistojen analysointi ja julkaiseminen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kyselylomakeaineistot. • Ammattilaisten fokusryhmähaastatteluaineisto, nauhoitteet ja litteraatit. • Raportti kyselyiden tuloksista. • Vertaisarvioituja julkaisuja kyselyiden ja haastattelujen tuloksista (2 kotimaista ja 2 kansainvälistä julkaisua).
<p>OSAHANKE II: Keski-Suomen hyvinvointialue</p> <p>Vanhemmat /JYU ja Jamk: Yksilöhaastattelut (n. 20 haastattelua).</p> <p>Lapset ja nuoret /JYU ja Pesäpuu: Työpajat (8–10 työpajaa, 3–5 lasta /nuorta per työpaja).</p> <p>Keskustelutilaisuudet /JYU, Pesäpuu, KOSKE & Jamk: 1–2 fyysistä ja 1–2 verkkovälitteistä tilaisuutta.</p> <p>Kanssatutkijat ja tutkijat /JYU ja Pesäpuu: Kanssatutkijuus, 3–4 tutkijaa ja 2 kanssatutkijaa.</p>	<p>9–12/2023 Eettinen ennakoarviointi. Tutkimusluvut K-S hyvinvointialueelta ja palveluntuottajilta.</p> <p>1–6/2024 Vanhempien yksilöhaastattelut.</p> <p>6–12/2024 Lasten ja nuorten työpajojen suunnittelu ja toteutus.</p> <p>Keskustelutilaisuuksien suunnittelu.</p> <p>1–6/2025 Laadullisen aineiston esianalyysi kanssatutkijoiden kanssa.</p> <p>Keskustelutilaisuudet tutkittaville.</p> <p>1–12/2025 Aineistojen analysointi ja julkaiseminen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten ja nuorten työpajojen nauhoitteet ja litteraatit. • Vanhempien haastattelujen nauhoitteet ja litteraatit. • Keskustelutilaisuuksista dokumentoitu aineisto. • Kanssatutkijuus, työpajalitteraatit ja päiväkirjat. • Vertaisarvioituja julkaisuja: <ul style="list-style-type: none"> - relationaalinen toimijuus ja harkintavalta (2–3 kotimaista ja 2–3 kansainvälistä julkaisua); - kanssatutkijuus metodologisenä kysymyksenä (1 kotimainen ja 1 kansainvälinen julkaisu).
<p>KOKO TUTKIMUSHANKKEEN TUOTOKSET</p> <p>Kaksi valtakunnallista webinaaria tutkimustuloksista.</p> <p>Informaatio- ja koulutustilaisuuksia ja -materiaalia ammattilaisille Keski-Suomen hyvinvointialueella ja valtakunnallisesti. Tilaisuudet ja materiaali (kirjallinen materiaali ja videot) sisältävät kolme teemaa: 1) Lapset ja nuoret perhetyössä, 2) Vanhempana perhetyössä ja, 3) Minä perhetyön ammattilaisena.</p> <p>Tieteellisten julkaisujen lisäksi artikkeleita ammatillisissa julkaisuissa.</p> <p>Lapsille ja nuorille suunnattu sarjakuva perhetyön tarkoituksesta ja tavoitteista.</p> <p>Viestintä somessa ja blogitekstit yhdessä osahankkeiden toteuttajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa</p>		

2.4. Kansallinen tutkimusympäristö

Tutkimushanke sijoittuu **Jyväskylän yliopiston (JYU)** Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitokselle (YFI) sosiaalityön oppiaineeseen. YFI-laitos tarjoaa monipuolisen ja tieteenalarajat ylittävän tutkimusympäristön sekä -välineet, kuten laitteistot, ohjelmistot, tietoverkot, tietokannat ja muun tarvittavan välineistön sekä henkilöstö-, hanke- ja kirjastopalvelut. JYUn painopisteistä tutkimushanke linkittyy muun muassa Lapset, perheet ja sosiaalinen kestävyys (SOSUS) -profilointialueelle sekä osaksi monialaisen hyvinvoinnin JYU.Well -yhteisöä. JYU.Well tekee näkyväksi eri tieteenaloilla tehtyä tutkimusta ja edesauttaa hyvinvoinnin moninäkökulmaista tarkastelua. **Jy-**

väskylän ammattikorkeakoulun (Jamk) Hyvinvointiyksikkö kouluttaa laajasti sosiaalialan osajia (mm. sosionomien AMK- ja YAMK-koulutukset). Lisäksi Jamkissa toteutetaan korkeatasoista soveltavaa tutkimusta, josta osoituksena ovat esimerkiksi Suomen Akatemian tutkimushankkeet (Yhteisvanhemmuuteen oppimassa, SA323493 ja Perheet 24/7, SA251096). Jamk tekee tiivistä yhteistyötä alueen sote-toimijoiden kanssa. JYU:n YFI-laitoksen kanssa yhteistyötä on tehty useissa lapsiperheiden palveluihin ja hyvinvointiin liittyvissä tutkimus- ja kehittämishankkeissa, kuten VTR-rahoitteisessa LATU-hankkeessa sekä Työsuojelurahaston rahoittamassa VerKo – Vertais-tuen ja kokemusasiatuntijuuden paikka lapsi- ja perhepalveluissa -hankkeessa. **Pesäpuu** toimii lastensuojelun asiakkaina olevien lasten aseman parantamiseksi sekä lasten osallisuuden vahvistamiseksi nostaten näkyviin lastensuojelukentällä olevia muutostarpeita, asiakkaiden kokemuksia ja heikkoja signaaleja. Pesäpuussa lastensuojelun kehittämistyötä on tehty yhdessä lasten ja nuorten kanssa yli kymmenen vuoden ajan. **KOSKE** vahvistaa sosiaalialan osaamista, tukee kehittämistyötä, kokoaa yhteen maakunnan asiantuntemusta sekä toimii linkkinä tutkimuksen, koulutuksen ja työelämän välillä. KOSKE on mukana kehittämässä asiakkaille vaikuttavia palveluja ja edistämässä asukkaiden sosiaalista hyvinvointia.

2.5. Riskien arviointi ja vaihtoehtoinen toteutustapa

Tutkimushankkeessa riskinä voi olla asiakkaiden vähäinen kiinnostus hanketta kohtaan, sillä esimerkiksi lastensuojelua koskevissa tutkimuksissa on todettu, että lapsia ja vanhempia voi olla haastava sitouttaa tutkimushankkeisiin (esim. Kiili & Moilanen, 2019; Mirick, 2016). Jos lasten ja vanhempien saavutettavuus osoittautuu heikoksi, siirretään tutkimuksen painopistettä perhetyön ammattilaisten tuottaman tiedon tarkasteluun. Tutkimushankkeessa tunnistetaan, että on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota sekä vanhempien että lasten ja nuorten osallistumiseen, heidän motivoimiseensa ja tukemiseensa. Tämän vuoksi vanhemmille, lapsille ja nuorille tehdään videotervehdykset, joiden avulla perhetyön ammattilaiset voivat kertoa hankkeesta ja rohkaista asiakkaita osallistumaan. Videotervehdysten tarkoituksena on tuoda tutkijoita tutuksi ja kertoa tiiviisti tutkimushankkeen merkityksestä perhetyön kehittämisen kannalta. Lapsilla ja nuorille suunnattu video suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä kanssatutkijoiden kanssa. Vanhemmat saavat videotervehdyksen lisäksi QR-koodin, sähköpostilinkin ja tutkijoiden puhelinnumeron, jolloin he voivat haluamallaan tavalla ilmoittautua itse ja/tai ilmoittaa lapsensa mukaan tutkimukseen. Tämän jälkeen tutkija on yhteydessä vanhempaan. Myös ammattilaiset huomioidaan niin, että tutkijat vierailevat Keski-Suomen hyvinvointialueen perhetyöstä päättävien sekä palveluntuottajien luona keskustellen ja suunnitellen yhdessä aineistonkeruun toteutusta ja aikataulua. Näin myös ammattilaisia pyritään sitouttamaan hankkeen tavoitteisiin.

3. TUTKIMUSRYHMÄ JA YHTEISTYÖTAHOT

3.1. Tutkimushankkeessa työskentelevät henkilöt

Apulaisprofessori **Johanna Kiili** toimii hankkeen johtajana. Tutkimushankkeen johtajalla on pitkä kokemus lasten osallistumisen, tutkimuseettisten kysymysten ja lapsipoliittisen (rakenteellisen) sosiaalityön tutkimuksesta sekä opetustehtävistä sosiaalityön perus- ja jatko-opinnoissa ja rakenteellisen sosiaalityön erikoistumiskoulutuksessa (ks. CV). **Tiina Lehto-Lundén** työskentelee Jyväskylän yliopistolla tutkijatohtorina, ja hän on ollut mukana tutkijana LATU-tutkimushankkeessa. Lehto-Lundén on toiminut vuodesta 2019 sosiaalialan lehtorina Metropolia amk:ssa, josta hän on tällä hetkellä toimivapaalla. Yliopistonlehtori, dos. **Johanna Moilasella** on laaja kokemus lapsi- ja perhesosiaalityön tutkimus-, kehittämis-, opetus- ja asiakastyöstä. Hän on toiminut tutkijana LATU-tutkimushankkeessa, ja parhaillaan opetustyön ohella osa-aikaisena tutkijana Taitava-hankkeessa (STM). Tutkijatohtori ja yliopistonlehtori **Anu-Riina Svenlinillä** on pitkä kokemus sosiaalityön tutkimus-, opetus- ja kehittämis-yhteistyöstä. Viimeisimmäksi hän on toiminut tutkijatohtorina LATU-hankkeessa sekä Umeå:n yliopistossa Ruotsissa. Kvantitatiivisen aineistonkeruun ja analyysin osaamista edustaa yliopistonlehtori **Sirpa Kannasoja**. Kannasoja on erikois-

tunut erilaisten määrällisten aineistojen keräämiseen ja analysoimiseen, mutta on tehnyt tutkimusta myös laadullisilla aineistoilla sekä toteuttanut monimenetelmällistä tutkimusta muun muassa sosiaalityön VTR-rahoitteisissa LATU- ja MORA-hankkeissa.

Jamkin osuudesta ja osahankkeesta I vastaavalla vanhempi tutkija, dos. **Kaisa Malisella** on laaja kokemus määrällisten kyselytutkimusten toteuttamisesta ja tutkimushankkeiden johtamisesta. Malinen on tutkimuksissaan keskittynyt perhesuhteisiin, perheiden arkeen ja lapsiperheiden palveluihin. Tällä hetkellä hän toimii vastaavana tutkijana Yhteisvanhemmuuteen oppimassa-konsortiotutkimuksessa (SA) sekä Taito-tutkimushankkeessa (Kela). YTL **Katri Ylönen** toimii sosiaalisen kuntoutuksen yliopettajana (Jamk). Ylösellä on pitkä kokemus erilaisista sosiaalityön asiakas- ja projektitehtävistä. Ylönen tutkii väitöskirjatutkimuksessaan asiakastietojärjestelmien käyttöä sosiaalityössä.

Pesäpuun osuudesta vastaavat Onni Westlund ja Jari Ketola. Sosionomi **Onni Westlund** on kokenut lastensuojelun ja erityisesti kokemusasiantuntijuuden kehittäjä. Hänellä on kokemusta sijaishuollon vertaisarvioinnin mallin kehittämistä sekä lukuisista lastensuojelun kehittämishankkeista. Toiminnanjohtaja **Jari Ketola** tuntee hyvin lapsi- ja perhepalveluiden kentän. Hänellä on laaja kokemus lastensuojelun johtotehtävistä ja palveluntuottamiseen liittyvistä kysymyksistä. Kosken osuudesta vastaavat Sivi Talvensola ja Sointu Möller. YTM **Sivi Talvensolalla** on laaja kokemus kehittämistyöstä, käytännön ja tutkimuksen yhteistyöstä, verkostojen koordinoimista sekä hanketyön juurruttamisesta, viimeisimpinä sosiaalityön VTR-rahoitteisista MoRa- ja AIKUMETOD-hankkeista. YTL **Sointu Möller** on lapsi- ja nuorisosiaalityöhön erikoistunut sosiaalityöntekijä. Hänellä on mittava kokemus yhteiskehittämisestä, kouluttamisesta, perhetyön palvelun tuottamisesta sekä johtamisesta.

3.2. Yhteistyötahot ja heidän keskeiset ansionsa hankkeen kannalta

Tutkimushanke perustuu tiiviiseen yhteistyöhön Keski-Suomen hyvinvointialueen perhetyöstä vastaavien ammattilaisten ja alueellisten palveluntuottajien kanssa. Tutkimukseen osallistuvilla ammattilaisilla on vankka kokemus perhetyön toteuttamisesta ja koordinoimisesta, he ovat kiinnostuneita PETU-hankkeesta ja sitoutuneet toimimaan yhteistyössä tutkijoiden kanssa. Mukana olevat organisaatiot ja yhteyshenkilöt ovat:

- Keski-Suomen hyvinvointialue, perheiden peruspalveluiden johtaja *Marja Laurila*.
- Keski-Suomen alueella toimivat palveluntuottajat: Tulevaan Oy avopalvelut, toimitusjohtaja *Miikka-Pekka Rautiainen*; Profiam Oy, palvelupäällikkö *Assi Ailoranta*; Humana Avopalvelut Oy, toiminnanjohtaja *Kati Kurkipuro*; Huoltisikka Oy / Familiar, palvelupäällikkö *Kirsi Lamminaho*; SOS-Lapsikyläsäätiö sr., palvelupäällikkö *Jaana Kivinen*.

PETU-hankkeelle muodostetaan yhteistyökumppaneista koostuva ohjausryhmä, joka kokoontuu yhteensä neljä kertaa. Ohjausryhmään on kutsuttu ulkopuolisina asiantuntijajäseninä projektipäällikkö *Marjo Alatalo*, erityisasiantuntija *Elina Stenvall* ja apulaisprofessori *Eija Sévon*. Alatalo on viime vuosina kehittänyt perhetyötä valtakunnallisesti omaten laajan asiantuntemuksen sosiaalihuollon ja lastensuojelun palveluista. Stenvallilla on asiantuntemusta erityisesti lasten osallisuuden ja myönteisen tunnistamisen kysymyksistä. Sévonilla on pitkä kokemus perhe- ja vanhemmuustutkimuksesta sekä lasten oikeuksiin liittyvistä tutkimushankkeista.

4. VASTUULLINEN TIEDE

4.1. Tutkimuseettiset kysymykset, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

PETU-tutkimushankkeessa noudatetaan Tieteellisten seurain valtuuskunnan määrittämiä yleisiä tutkimuseettisiä periaatteita. Periaatteiden mukaan tutkittavien ihmisarvoa ja itsemääräämiskeuhetta kunnioitetaan sekä korostetaan osallistumisen vapaaehtoisuutta. Osallistumisen voi keskeyttää tai peruuttaa. Tutkittaville tarjotaan riittävästi tietoa hankkeen tavoitteista ja toteutuksesta, jotta tietoon perustuva suostumus on mahdollista antaa. Tutkimushankkeessa huolehditaan, ettei osallistumisesta aiheudu tutkittaville vahinkoa tai haittaa. Suostumus kysytään kai-

kilta tutkimushankkeeseen osallistuvilta ja alle 15-vuotiaiden osalta myös huoltajilta. Tutkimukselle haetaan tutkimuseettinen ennakoarvointi Jyväskylän yliopiston tutkimuseettiseltä toimikunnalta ja sen jälkeen tarvittavat tutkimusluvut. Kaikille tutkimuksiin osallistuville toimitetaan tietosuojailmoitukset, joista ilmenevät aineiston keruun, hallinnan ja käytön tavat.

PETU-tutkimushankkeessa kehitetään lasten ja perheiden saamia sosiaali- ja lastensuojelupalveluita, joiden keskeinen tehtävä on lievittää lasten, nuorten ja perheiden välisiä hyvinvointieroja. Tutkimus- ja kehittämistuloksia voidaan hyödyntää ammattilaisten osaamisen ja tehtävä- ja työnjaon kehittämisessä, jolla puolestaan vahvistetaan perheiden yhdenvertaisuutta palvelujen käyttäjinä ja tuetaan heidän hyvinvointiaan. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsiin ja nuoriin perhetyön asiakkaina. Näin tuetaan lasten ja nuorten tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua sosiaalihuollon ja lastensuojelun palveluiden kehittämiseen.

4.3. Avoin tiede ja aineistohallintasuunnitelma sekä kestävän kehityksen tavoitteet

Tutkimusaineisto koostuu määrällisestä kyselylomakeaineistosta ja laadullisesta aineistosta. Laadullisen aineistonkeruun osalta kerätään vain tarpeelliset henkilötiedot (nimi, sähköpostiosoite, puhelinnumero). Laadullista aineistoa kerättäessä pyydetään suostumus, jolloin allekirjoitukset ovat suoraa tunnistetietoa (suostumuslomakkeet). Henkilötiedot ja kerättävä tutkimusaineisto säilytetään erillään. Kyselyissä ja laadullisessa aineistossa kerätään myös epäsuoria tunnistetietoja (IP-osoite, koulutus, sukupuoli, perheen kokoonpano, lasten ja vanhempien ikä). Tutkimuksessa kerättyjä tietoja ja tutkimustuloksia käsitellään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tutkimuksessa kerättyjä suoria henkilötietoja säilytetään JYUn verkkoasemalla CollabRoom-palvelussa, joka on tarkoitettu henkilötietojen säilyttämiseen. Pseudonymisoitua tutkimusaineistoa säilytetään vahvasti suojatussa NextCloud -pilvitallennuspalvelussa, johon tutkijat kirjautuvat henkilökohtaisella salasanalla. Tutkittavia informoidaan tietojen käsittelystä ja tietojen käsittelyn perusteena toimii yleinen etu. Tietoja tarkastelee vain tutkimushankkeen henkilöstö, jolla on vaitiolovelvollisuus tutkimukseen liittyen. Tutkimusaineistoa säilytetään JYUn tutkimusaineiston käsittelyä koskevien tietoturvakäytänteiden mukaisesti ja rekisterinpitäjänä toimii Jyväskylän yliopisto. Hankkeen päätyttyä kyselyaineisto ja valikoitu osa anonymisoidusta laadullisesta aineistosta tallennetaan Tietoarkisto Ailaan.

Hankkeen tutkimus- ja kehittämistuloksia voidaan hyödyntää luotaessa yhdenvertaisia, hyvinvointia tukevia palveluita. PETU-tutkimushanke tukee perheille suunnattujen resurssien ja toimintamahdollisuuksien oikeudenmukaista jakautumista kehittämällä perhetyötä palveluna. Tavoitteena on myös kehittää palveluita, joiden avulla yhteiskuntaan ja lähiyhteisöihin kiinnittyminen on mahdollista tukemalla yksilöiden sosiaalista kestävyttä ja hyvinvointia.

5. YHTEISKUNNALLISET VAIKUTUKSET JA VAIKUTTAVUUS TIEDEYHTEISÖN ULKOPUOLELLA

Tutkimustulokset ovat suoraan hyödynnettävissä lapsi- ja perhesosiaalityössä sekä yleisemmin lasten ja perheiden palveluiden kehittämisessä ja tutkimuksessa. Moninäkökulmainen metodologia varmistaa, että tutkimuksen keskiössä ovat kysymykset, jotka ovat sekä ammattilaisten että palvelujen käyttävien lasten, nuorten ja vanhempien kannalta merkittäviä. Perhetyöhön liittyvän ajankohtaisen tutkimustiedon vähyys, palveluiden eri muotojen (varhainen, erityinen, tehostettu) sisällöllinen epäselvyys, toiminnan haastavuus kodissa tehtävänä työnä sekä lasten ja nuorten asema perhetyössä on nostettu esiin haasteena ja ongelmana sosiaalialan ammattilaisten keskuudessa. Tiivistetysti tutkimushanke vastaa käytännön kentällä olevaan akuuttiin tutkimustiedon tarpeeseen vahvistaen toiminnan tutkimusperustaisuutta sekä kehittäen asiakkaiden osallisuutta ja ammattilaisten osaamista.

LÄHDELUETTELO

Abebe, T. (2019). Reconceptualising Children's Agency as Continuum and Interdependence. *Social Sciences*, 8(3), 81.

- Alatalo, M., Lappi, K. & Petrelius, P. (2017).** *Lapsikeskeinen suojeleminen ja perheen toimijuuden tukeminen lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa*. Työpäpaperi 21/2017. Helsinki: THL.
- Alatalo, M. ym. (2019).** *Porrasteisuus lapsiperheiden sosiaalipalveluissa*. Työpäpaperi 39/2019. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Burkitt, I. (2016).** Relational agency. *European Journal of Social Theory*, 19(3), 322–339.
- Casillas, K.L. ym. (2016).** Implementation of evidence-based home visiting programs aimed at reducing child maltreatment: A meta-analytic review. *Child Abuse & Neglect*, 53, 64–80.
- Churchill, H. ym. (2020).** Developing family support services: a comparison of national reforms and challenges in England, Ireland and Spain. *Social Work and Social Sciences Review*, 21(2), 58–83.
- Cook, L.L. (2020).** The home visit in child protection social work: emotion as resource and risk for professional judgment and practice. *Child and Family Social Work*, 25, 18–26.
- Dubois, A.-C., Lahaye, M., & Aujoulat, I. (2022).** From research ‘on’ to research ‘with’ children about their family lives. *Child: Care, Health and Development*, 48(2), 203–216.
- Edwards, A. (2005).** Relational agency: learning to be a resourceful practitioner. *International Journal of Educational Research*, 43(3), 168–182.
- Edwards, A. (2010).** *Being an Expert Professional Practitioner: The Relational Turn in Expertise*. Springer.
- Edwards, A. (toim.) (2017).** *Working Relationally in and across Practices A Cultural-Historical Approach to Collaboration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Emirbayer, M., & Mische, A. (1998).** What is agency? *American Journal of Sociology*, 103(4), 962–1023.
- Evans, T., & Harris, J. (2004).** Street Level Bureaucracy, Social Work and (Exaggerated) Death of Discretion. *British Journal of Social Work*, 34(6), 871–895.
- Feldman, G. (2019).** Towards a Relational Approach to Poverty in Social Work: Research and Practice Considerations. *The British Journal of Social Work*, 49(7), 1705–1722.
- Ferguson, H. (2010).** Walks, home visits and atmospheres: Risk and the everyday practices and mobilities of social work and child protection. *British Journal of Social Work*, 40(4), 1100–1117.
- Greene, J. (2007).** *Mixed methods in social inquiry*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Harkin, J., Stafford, L., & Leggatt-Cook, C. (2020).** Influences on children's voices in family support services: Practitioner perspectives. *Child & Family Social Work*, 25(4), 955–963.
- Heino, T. (2008).** *Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: Kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset*. Työpäpaperi 9/2008. Helsinki: Stakes.
- Horn, M. (1999).** Femininiinen tietoteoria. *Niin & Näin* 3/1999, 29–34.
- Hurtig, J. (2003).** *Lasta suojelemissa: etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Ilmarinen, K. ym. (2023).** Tyydyttymätön palvelutarve lapsiperheitä tukevissa sosiaalipalveluissa. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 60(1).
- Juhila, K. ym. (2020).** Relational autonomy and service choices in social worker-client conversations in an outpatient clinic for people using drugs. *British Journal of Social Work*, 51(1), 170–186.
- Juhila, K. (2022).** Koti asiakkaan ja työntekijän kohtaamispaikkana. Teoksessa S., Raitakari, K., Günther & J.-M., Räsänen (toim.) *Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus*. Tampere: Tampere University Press, 59–84.
- Kannasoja, S. ym. (2022).** *Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta lapsi- ja perhesosiaalisuudessa*. YFI julkaisu 14. Jyväskylän yliopisto.
- Kiili, J., & Moilanen, J. (2019a).** Participation as a methodological and ethical issue in child protection research. *Journal of Children's Services*, 14(3), 143–161.
- Kiili, J. ym. (2021).** Professionals' views on children's service user involvement. *Journal of Children's Services*, 16(2), 145–158.
- Koskela, T. (2021).** Promoting Well-Being of Children at School: Parental Agency in the Context of Negotiating for Support. *Frontiers in Education*, 6, 652355.
- Kulmala, M., Spišák, S. & Venäläinen, S. (toim.) (2023)** *Kanssatutkimus. Ihanteet ja käytännöt*. Tampere University Press, Tampere.
- Laitinen, M., & Nikupeteri, A. (2020).** Ex-partner stalking in Finland: Children as knowing agents in parental stalking. Teoksessa H.C., Chan & L., Sheridan (toim.) *Psycho-criminological approaches to stalking behavior: An international perspective*. Hoboken: Wiley, 55–76.
- Lastensuojelulaki** 417/2007. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>> Luettu 20.2.2023.
- Lehtonen, P. (2008).** *Voimauttava video: asiakaslähtöisyyden, myönteisyyden ja videokuvan muodostama työorientaatio perhetyön menetelmänä*. University of Jyväskylä.

- Lipsky, M.** (2010). *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation.
- Löwenborg, C., & Sjöblom, Y.** (2009). Föräldrars och ungdomars erfarenheter av familjebehandling inom socialtjänsten. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 16(1), 56–71.
- Mason, C.** (2012). Social work the ‘art of relationship’: parents' perspectives on an intensive family support project. *Child & Family Social Work*, 17(3), 368–377.
- Mirick, R. G.** (2016). Challenges in recruiting parents to participate in child welfare research: implications for study design and research practice. *Child & Family Social Work*, 21(4), 484–491.
- Närhi, K., Kokkonen, T., & Matthies, A-L.** (2014). Asiakkaiden osallisuus ja työntekijöiden harkintavalta palvelujärjestelmässä. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 22(3), 227–244.
- Patwardhan, I. ym.** (2017). Child maltreatment as a function cumulative family risk: Findings from the intensive family preservation program. *Child Abuse & Neglect*, 70, 92–99.
- Pohjolainen, A.** (2019). *Julkista lastensuojelun perhetyötä yksityiskodissa*. JYU Dissertations 51. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Porko, P., Heino, T., & Eriksson, P.** (2018). *Selvitys yksityisistä lastensuojelun yksiköistä*. Työpaperi 21/2018. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Pärnä, K.** (2012). *Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina: Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet*. Turku: Turun yliopisto.
- Pölkki, P., Vornanen, R., & Colliander, R.** (2016). Critical factors of intensive family work connected with positive outcomes for child welfare clients. *European Journal of Social Work*, 19(3–4), 500–518.
- Raitakari, S., Günther, K., & Vuorinen, I.** (2022). Neuvottelut toimijuudesta aikuissosiaalityön asiakkaiden kotikäynneillä: Selontekoja ja vastarintaa. Teoksessa S., Raitakari, K., Günther & J-M., Räsänen (toim.) *Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus*. Tampere: Tampere University Press, 317–346.
- Ranta, J.** (2020). *Suhteellinen toimijuus huumeita käyttävien matalan kynnyksen palveluissa: Tutkimus institutionaalaisesta vuorovaikutuksesta*. Tampereen yliopiston väitöskirjat 279. Tampere.
- Rautio, S.** (2016). *Neuvolan perhetyö vanhemmuuden varhaisena tukena ja yhteistyönä*. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 550. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Reijonen, M.** (2005). Mitä se perhetyö oikein on? Ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa: Reijonen, M. (toim.) *Voimaa perhetyöhön: Arjen tuki ja ammatilliset verkostot*. Jyväskylä: PS-kustannus, 7–15.
- Sekki, S.** (2018). *Arki perhetyön kohteena: Tutkimus uuden työtavan kokeilusta Arki haltuun -hankkeessa*. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 29. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Sirviö, H. ym.** (2015). Sosiaalityöntekijän harkintavallan käyttö ehkäisevän toimeentulotuen päätöksenteossa. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 23(3), 247–264.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014**. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>> Luettu 20.2.2023.
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö** (2023). *Lastensuojelun lainsäädännön kokonaisuudistuksen 1. vaihe – Lastensuojelun visio*. Webinaari. 1.3.2023.
- Steens, R. J., Hermans, K., & Van Regenmortel, T.** (2018). Building a working alliance between professionals and service users in family preservation. A multiple case study. *Child & Family Social Work*, 23(2), 230–238.
- Tausch, A. P., & Menold, N.** (2016). Methodological Aspects of Focus Groups in Health Research: Results of Qualitative Interviews With Focus Group Moderators. *Global Qualitative Nursing Research*, 3, 1–12.
- Taylor, I., & Kelly, J.** (2006). Professionals, discretion and public sector reform in the UK: re-visiting Lipsky. *International Journal of Public Sector Management*, 19(7), 629–642.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos** (2022a). *Lastensuojelu 2021*. Huostaanottojen määrä väheni vuonna 2021. Tilastoraportti 22/2022. Luettu 22.2.2023.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos** (2022b). *Perhetyö*. <<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>> Luettu 22.2.2023.
- Timmermans, S., & Tavory, I.** (2012). Theory Construction in Qualitative Research: From Grounded Theory to Abductive Analysis. *Sociological Theory*, 30(3), 167–186.
- Toikko, T., ym.** (2022). Family support services buffer the effect of child welfare notifications on child removals. *Child & Family Social Work*, 1–11.
- Vähäsantanen, K. ym.** (toim.) (2017). *Ammatillinen toimijuus: rakenne, mittari ja tuki*. University of Jyväskylä.
- Yliruka, L. ym.** (2022). *Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityön organisoiminen sekä lastensuojelulain mukaisen henkilöstömitoituksen toteutuminen*. Kuntakyselyjen tulokset. Työpaperi 44/2022. Helsinki: THL.